

Els criminals de Ginestar

Ginestar, comarca de la Ribera d'Ebre, 8 de gener de 1880. Com cada dia, el més matiner dels jornalers de Can Margalef trucà a la porta, però ningú no sortí a obrir.

Poc després hi arribaren el pastor i la resta de jornalers i, tots plegats, tornaren a picar, cada cop més fort, sense cap resultat. El rebombori cridà l'atenció dels vilatans, que en aquella hora anaven a treballar al tros i, al cap de poca estona, el poble sencer ja sabia que a Can Margalef no hi responia ningú. Tement el pitjor, decidiren avisar el jutge de pau.

El poble de Ginestar, a la Ribera d'Ebre.

Catalunya en negre

A la casa hi vivien el ric propietari, Jacint Espinós i Margalef, de seixanta-cinc anys, vidu i pare d'un fill que estudiava a Tarragona; la Pepeta, una vídua que feia de criada, amb el seu fill petit de dotze anys; l'Andreu, que feia de pastor, i un vailet de setze anys, l'Eusebi, que treballava de mosso al camp. Tots quatre dormien a casa de l'amo i, per força, algun d'ells havia d'haver sentit el terrabastall que movia el veïnat.

A la fi, un altre fill de la criada es decidí a entrar a la casa pel darrere, a través de la sala de la pastera, per descobrir una escena que li féu llançar un xiscle esgarriós. La seva mare era a terra, lligada de mans i emmordassada, enmig d'un gran bas-sal de sang. L'havien degollada, com si fos un conill.

Arribades les autoritats a l'escena del crim, iniciaren la recerca dels altres habitants de la casa. A la llar de foc hi trobaren dos plats escudellats i el tupí de la sopa, a més d'una ampolla d'aiguardent i un got, senyal que la Pepeta l'havien

morta abans de les set del vespre, l'hora que la dona solia sopar, després de recollir els nois i tancar la porta.

Els llits no estaven des-fets, les calaixeres i els armaris estaven tancats i amb les claus posades al pany. Trobaren la roba perfectament plegada damunt les cadires i les joies de la Filomena, la difunta esposa del propietari, disposades sobre una calaixera com si es tractés del mostrador d'una joieria. No en faltava ni una, i totes eren de valor. Era evident que els agressors havien

Can Margalef, escenari dels crims de Ginestar.

Catalunya en negre

Barques amarrades a la vora del riu Ebre, al seu pas per Ginestar.

actuat amb total tranquil·litat i havien renunciat a endur-se qualsevol objecte reconeixible.

Acabat el registre de la casa, els agents van baixar al celler, on jeia el cadàver de Jacint Pinós, estès a terra, amb les mans lligades damunt del pit. També l'havien degollat, amb tanta força que gairebé tenia el cap separat del tronc, i també havia rebut un fort cop que li havia enfonsat el crani.

Sang a la riba de l'Ebre

Quedava l'esperança de trobar vius els dos vailets —l'Eusebi, el mosso, i l'Andreu, el pastor—, però s'esvaí ben aviat. El rastre de sang conduïa fins al pont de la barca de Benissanet i, en un rabeig de l'Ebre, pescaren els cadàvers dels dos nois, igualment degollats. L'autòpsia demostraria que l'Eusebi no va morir immediatament. Va lluitar per sortir de l'aigua, però no ho aconseguí.

Els criminals havien procurat fer creure que havien travessat el riu, però tothom tenia la certesa que encara rondaven per

Catalunya en negre

Ginestar, de manera que alertaren el jutjat i els destacaments més propers de la Guàrdia Civil. Al cap de poques hores es produí la primera detenció, un pastor que havia portat el ramat a la cleda de Can Margalef i havia estat l'últim a sortir-ne, però de seguida es comprovà que no hi tenia res a veure i el deixaren anar.

L'endemà arribà el jutge de Tortosa, després de viatjar tota la nit per camins enfangats, i començà les indagacions acompanyat en tot moment pel sereno de Ginestar, Antoni Garrigoy, conegut pel *Toyo*. No tingué gaire èxit i se'n tornà cap a Tortosa, per seguir amb les diligències, i deixà el *Toyo* encarregat d'enterrar les víctimes i de vigilar els detinguts, uns quants delinqüents habituals com ara Francesc Bru, *el Nani*, i Joaquim Musté, *el Taulé*.

Seria Andreu Reig, sergent de la Guàrdia Civil de Móra d'Ebre i bon coneixedor dels malfactors de la zona, qui posaria fil a l'agulla per resoldre el cas. Primerament se'n anà al Masroig, on vivien un parell de bergants ben coneguts a la comarca: Jaume Vernet, *el Jaumet*, i Joaquim Blanch, *el Ximet del Menut*. Tots dos eren companys de malifetes del Nani i el Taulé, ja detinguts, i uns quants dies abans havien estat vistos xerrant junts.

En arribar a cal Ximet del Menut hi trobà la dona, que li digué que devia ser a la hisenda on treballava, probablement dormint, ja que la nit anterior no havia aparegut per casa. El sergent se'n hi anà i el trobà, efectivament, profundament adormit. D'entrada, el sergent no el volgué espantar i féu com si es tractés d'una ronda normal, amb temps suficient per fer petar la xerrada. Parlaren de qüestions banals fins que el sergent, amb gran habilitat, portà la conversa al tema d'actualitat, els morts de Can Margalef. Enxampat de ple, el Ximet s'ensorrà i reconegué el crim. En deixà anar gairebé tots els detalls, inclosos els noms dels seus còmplices.

La confessió del Menut

A causa de la seva confessió, el Ximet quedà detingut, igualment com el Jaumet, que d'aquesta manera s'unien al

Catalunya en negre

Taulé i el Nani, ja presos a Ginestar, i un altre veí de la població, el sereno que els havia de vigilar, el Toyo. Tots cinc van ser posats sota custòdia de la Guàrdia Civil, disposats a declarar davant del jutge en un cas que havia aixecat l'interès de tota la premsa del país.

En la seva edició del 10 de febrer de 1882, *La Vanguardia* recollí que:

(...) Todos convienen que han querido desorientar á la justicia, haciéndole creer que habían pasado el río, pero todo el mundo cree que en Ginestar se albergan los feroces sacrificadores que se propusieron indudablemente el robo. Jacinto Espinós era muy bien visto en todo el mundo, pobres y ricos, y sobre todo de aquellos para quienes nunca tenía la mano cerrada. Se detiene al pastor, quien refiere que á la puesta del sol encerró el ganado en el aprisco que está junto á la casa, y el amo cerró como de costumbre la puerta por dentro, quedándose en la casa unos tres cuartos de hora, haciendo compañía al amo, departiendo sobre el ganado. Al irse á su casa quedaron el amo y la criada solos, y al salir encontró á Blanch, familiar de la casa, con un saco debajo del brazo para pedir trigo, que es también detenido, y por su desdicha hay otros indicios que le perjudican, pero muchos no creen en su culpabilidad. Se detiene á Nani, Mallolas, Sas-

-----
L'ermita de Sant Isidre, situada al sud-est de Ginestar, just davant del cementiri, on els criminals es van repartir el botí.

Catalunya en negre

tret y Félix, vecinos todos de Ginestar, y se toma declaración al sereno conocido por Toyo.

D'acord amb la informació publicada a *La Campana de Gràcia* el 12 de febrer de 1882, de les declaracions i els acaraments entre els acusats es podia concloure que havien comès els quatre assassinats per robar uns cinquanta duros, que es repartiren a l'ermita de Sant Isidre. Aquella malaurada tarda, dos dels encausats entraren a Can Margalef amb l'excusa de comprar-hi figues, però el propietari, que era un home molt hospitalari, els convidà. Segons el Menut, foren el Taulé i el Jaumet els encarregats de matar-lo, mentre que el sereno degollà la criada i ell mateix, juntament amb el Jaumet, acabaren amb els dos nois.

Per precaució, els cinc presos no foren reclosos a la presó de Tortosa, de la qual feia pocs dies que uns presos n'havien fugit després de foradar una paret, de manera que foren traslladats a Tarragona per ser jutjats juntament amb la Salvadora, la dona del Nani, ja que el crim s'havia planificat a casa seva. L'entrada dels presos a Tarragona fou tempestuosa, amb els carrers plens de gom a gom, entre insults i amenaces.

Tot i l'expectació, el judici no aportà res de nou. Els fets foren confirmats pels acusats i el 10 de desembre fou dictada la sentència: el Menut, el Toyo, el Taulé i el Jaumet, tingut per cap de colla, foren condemnats a mort; al Nani, que no havia intervingut en cap dels crims i s'havia limitat a vigilar, li caigueren vint anys de presidi, mentre que la Salvadora fou absolta.

En sentir el veredicte, la dona es llançà als braços del marit i caigué desmaiada, mentre que el Nani l'emprenqué a cops de cap contra la paret, amb la intenció de suïcidar-se. En canvi, els altres quatre, els sentenciats a mort, van romandre en silenci, un silenci que aquella tarda s'estendria a la presó de Tarragona, on per al Jaumet, el Toyo, el Menut i el Taulé començava un any llarg d'espera.

Durant tot aquest temps, el Menut ho provà tot per tal d'evitar la sentència. Es tallà venes i artèries, però sempre fou

Catalunya en negre

La Casa Arnau, on hi havia instal·lada la seu de l'Audiència de Tortosa, fou destruïda durant la Guerra Civil.

enxampat a temps. Després intentà fugir, en companyia de dos presoners més coneguts com el Germanet i el Gitanet, a través d'un túnel excavat sota les rajoles de la cel·la, però el pla fou desbaratat per la Guàrdia Civil.

A la presó també hi havia un pastor condemnat a mort, que el dia abans de ser executat demanà, com a darrera voluntat, de sopar amb el Jaumet, el qual, sense mostrar cap mena d'affectació, menjà amb ganes. Quan el pastor ja era conduït al patíbul, el Jaumet se li apropà i li digué: *Tu rai, que aviat estaràs llest! A naltros encara ens toca patir més que el dimoni!*

Tot, però, té una fi, i el dia de l'execució, finalment, arribà. El 6 de febrer de 1882, el botxí sortí de Barcelona en direcció a Tortosa, on als afores, prop del portalet de Sant Jaume, ja s'alçava el cadafal.

Un cadafal per a quatre reus

Els reus havien sortit de Tarragona dos dies abans, amb tren, i, en arribar a l'estació de Tortosa, cap al migdia, van ser transportats fins a la presó amb quatre tartanes, una per a cada condemnat. Passarien les últimes hores de les seves vides en

Catalunya en negre

una cel·la, acompanyats del bisbe de Tortosa i dos jesuïtes, temps que alguns aprofitarien per escriure cartes d'acomiadament per a les seves mullers, que lliuraren als funcionaris de la presó amb el prec que les fessin arribar a la seva destinació. El 12 de febrer de 1882, el diari *La Verdad* en reproduí dues, signades per Joaquim Blanch i Jaume Vernet:

Tortosa 5 del corriente de 1882

Apreciada esposa: sabrás como el día 4 del corriente nos trasladaron de Tarragona sin darnos aviso de nada, no estoy muy contento contigo por cuando te mandé dos cartas y te dije que bajases y no te has presentado para verte, recibí la tuya y he tenido gran sentimiento de lo que me expresas por no encontrar colocación en la familia que es lo que me derriba mi corazón, ésta sólo sirve por darte á conocer la peor resolución de La Causa que estoy esperando de un día á otro el resultado. Un abrazo de mi parte á nuestros desgraciados hijos, expresiones á todos los que pregunten por mí y tú recibirás el fiel corazón de tu esposo.

Joaquín Blanch.

Cárceles Nacionales de Tortosa 5 del corriente

Apreciada esposa: tomo la pluma con el dolor más grande de ver la mala situación que te dejo con los dos hijos de tan poca edad, porque no puedes ganarles los sustentos, pero confórmate con la voluntad de Dios, que Dios siempre piensa por los desamparados, recibe esta carta de las manos de tu fiel esposo que será la última y la reservas en cuando tengan conocimiento nuestros desconsolados hijos, para que comprendan que han tenido un padre. Sobre todo te encargo de ver si encuentras un buen padrino que cuide de tus intereses ya que para tu esposo todo ha concluido, sobre todo no desampares la familia tan desgraciada que queda sin conocer amor de padre, dales el último beso de mi parte y tú recibirás el último suspiro de tu amado esposo.

Jaime Vernet Amorós.

Catalunya en negre

Fotografia de la tortosina plaça de Tetuan –actualment, plaça de Mossèn Sol–, a final del segle XIX.

El dia assenyalat, el 8 de febrer de 1882, al lloc de l'execució es congregaren unes dotze mil persones, moltes desplaçades des de Ginestar i la resta de la comarca, per presenciar el *sagnant espectacle* del garrot vil. Tantmateix, moltes famílies abandonaren l'indret en sentir el repic de la campana fúnebre, per evitar-se els detalls escabrosos que, de tota manera, corre-gueren de boca a orella durant tot el dia.

Des del cadafal, mossèn Bombardó advertí els reus dels vicis i pecats que els havien conduït a aquella situació, i els cominà a penedir-se i seguir el camí de la virtut, preludi de l'acte final.

Aquell dia, a Tortosa, es vengueren postals amb les fotografies dels cinc criminals, una de les quals serví perquè *La Campana de Gràcia*, quatre dies després, publicàs un gravat dels personatges per il·lustrar un article dedicat al crim, amb un text que acabava amb aquestes paraules:

Catalunya en negre

Donem avuy los retratos autèntichs d'aquests criminals, que ja han saldat el deute que tenien amb la justícia humana.

Desgraciadament s'ha hagut d'alsar lo patíbul; perquè un crim tant horrible com lo del Ginestar, no ha pogut conmourre als que ab una paraula poden evitar lo sangrent espectacle.

Quant als detalls de l'execució, res millor que recórrer a l'article publicat a *La Vanguardia* l'11 de febrer de 1882:

(...) Á las cuatro los sacerdotes les despertaron para que oyeran misa y recibieran la sagrada Eucaristía haciéndolo con resignación y ánimo. Después dieron de almorzar y preguntados qué apetecían, dijeron que un par de huevos fritos, unas rajadas de salchichón y un poco de vino, lo cual les fue servido inmediatamente comiéndolo con apetito y como si nada importante pasara por ellos, fumándose un puro tranquilamente.

Á las siete se presentó el ejecutor de la justicia y después de pedir perdón á los reos por todo el mal que les fuera á hacer, les vistió la fúnebre ropa.

Á las ocho en punto emprendieron la marcha para el sitio donde debían ocupar el fatal banquillo montados en un carro cada uno con dos sacerdotes que les acompañan-

---

1.- Jaume Vernét y Amorós (a) "Jaumet", de Masroig, pagès, casat, 38 anys, de mals antecedents: se'l conceputa gefe de la partida. 2.- Anton Garriga y Canalda (a) "Serenó", de Ginestar, casat, y ab dos fillas, no tenia mala reputació: se'l coneixia per l'avarícia i per maltractar á la seva dona. Després del crim, per una peseta enterrá á las víctimas, y com á sereno acompanyá al Jutje á practicar las primeras diligencias. 3.- Joaquim Blanch y Folch (a) "Chimet del Menut" de Masroig, de 45 anys, company de glories y fatigas de Jaume Vernet. 4.- Joaquim Musté y Font (a) "Teulé" de Tivisa, vehí de Ginestar, de 44 anys y ab quatre fillas, pagès, y tingut per molt dropo. Cometé'l crim arrastrat pèls demés. 5.- Francisco Brú Bargalló, de Ginestar, de 33 anys, casat, pagès y condemnat á 20 anys de presiri (La Campana de Gràcia, 12 de febrer de 1882).

Catalunya en negro

ban. El sitio designado era las afueras de la puerta llamada de Remolinos (sitio conocido por El Portalet), allí llegaron y fueron ejecutados por el orden siguiente: Joaquín Musté Font, Antonio Guirigoy, Jaime Vernet y Joaquín Blanch. Ninguno desmayó ni un momento, ni hubo inciden-

LOS CRIMINALS DE GINESTAR.

Catalunya en negre

te notable, si se exceptúa que el Vernet no dejó de fumar puro hasta que ya tenía puesta la fatal argolla.

Á las ocho y media del día que cumplía veinticinco meses y un día que cometieron el crimen lo dejaban expiado en afrentoso patíbulo aquellos infelices, rodeados de inmenso gentío de Tortosa y los pueblos comarcados, con especialidad de Ginestar. Tortosa parecía una populosa ciudad.

¡Que Dios haya acogido sus almas!

En Francesc Bru, *el Nani*, passaria els vint anys següents a presidi, coneixedor que, abans de morir, els seus companys havien demanat com a últim desig que els deixessin sols amb ell. Volien passar-hi comptes, ja que, segons ells, el Nani havia estat l'autèntic instigador, el cap de la banda, qui va ordinar el robatori i va ordenar els assassinats que els havien dut a tots, llevat d'ell, al patíbul.